

Arviointikertomus vuodelta 2024

MKV 9.6.2025

Arviointikertomus vuodelta 2024

Varsinais-Suomen liitto
PL 273, 20101 Turku
kirjaamo@varsinais-suomi.fi
varsinais-suomi.fi

1. Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan alkusanat

Vuosi 2024 oli palaamista normaaliin elämään edellisten vuosien isojen maailmanlaajuisten kriisien keskeltä, vaikkakin naapurimaamme on edelleen sotaa käyvä maa. Maakuntien kehittämistä on enemmänkin hidastanut Suomen valtion taloudellisesti epävarma tilanne. Varsinais-Suomen liitto on kuitenkin edistänyt maakunnalle tärkeitä hankkeita täysipainoisesti.

Syksyllä 2024 Varsinais-Suomi sai uuden maakuntajohtajan. Pitkäaikainen maakuntajohtaja Kari Häkämies lopetti tehtävässään ja maakuntajohtajaksi valittiin Jyri Arponen. Uusi johtaja tuo aina uutta mukanaan ja se näkyi tavoitteiden ja toimintatapojen painotuksissa. Varsinais-Suomen rooli porttina länteen korostui aikaisempaa enemmän, vihreä siirtymä on ollut esillä vahvasti, elinkeinoelämän kehittäminen on ollut näkyvä teema ja työskentelytapa kokouksissa on ollut dynaaminen.

Varsinais-Suomen liiton tulos muodostui vuonna 2024 paljon suunniteltua paremmaksi. Maakunta-valtuusto hyväksyi, että talousarvion 2024 tilikauden tulos muodostuisi alijäämäiseksi 287 056 euroa. Tilinpäätöksen 2024 tulos osoittaa kuitenkin ylijäämää 185 960 euroa. Tilinpäätöksen mukainen tilikauden tulos muodostui näin ollen 473 016 euroa talousarvion tulosta paremmaksi.

Yhteiset toiminnot ja hallinto on kehittänyt sähköisessä asiakirjahallinnossa ja tiedonhallinnan kehittämisessä suunnitelmien mukaisesti. Myös työyhteisön hyvinvointiin on satsattu. Nämä toiminnot ovat pohja kaikelle muulle toiminnalle tietotyötä tekevässä organisaatiossa. Hallinnon toimivuuden kautta koko organisaation tehokkuus vahvistuu. Virtaviivainen ja nykyaikainen hallinto ja henkilöstöpolitiikka on yksi liiton keskeinen menestystekijä, johon tulee satsata. Varsinais-Suomen liiton tulee edellyttää myös kumppaneiltaan hyvän hallinnon periaatteita, jotta julkisen rahan ja vallan käyttö on sujuvaa ja tehokasta.

Aluekehittämisessä korostuivat eri kotimaisten ja kansainvälisten rahoitusmekanismien tehokas käyttäminen, maakuntaohjelman väliarviointi, kumppanuustoiminnan vahvistaminen sekä EU:n uuden ohjelmakauden tavoitteisiin valmistautuminen. Aluekehittämisen toimenpiteet ovat pitkäjäksisiä, joten yhden vuoden janalla niiden seuraaminen on haastavaa.

Maankäytössä tärkeitä painopisteitä olivat maakuntakaavan tarkistuksen aloittaminen, merialue-suunnittelun edistäminen ja liikennejärjestelmä-suunnittelu. Kuten aluekehittämisessäkin, hankkeet ovat pitkäkestoisia ja prosessit jatkuvat yli arviointi- ja kalenterivuosien.

Edunvalvonnassa ja kuntapalveluissa keskiössä on ollut hallitusohjelmakirjausten edistäminen. Länsiradan suunnittelu eteni ja Saaristomeren ravinnepitoisuuden vähentämiseksi tehtiin työtä. MAL-rahoituksen saamisessa onnistuttiin, vaikkakin hankkeita ei saatu eri puolille MAL-aluetta, vaan kaksi keskitettyä suurempaa hanketta. Lounaistiedon erinomaista tietopalvelua näkisin käytettävän yleisemminkin. Palvelun tunnettuutta voisi lisätä viestinnän avulla.

Ohessa tarkastuslautakunnan arviointikertomus, jossa on yksityiskohtaisemmin tarkasteltu Varsinais-Suomen liiton talouden, toiminnan ja tavoitteiden toteutumista vuonna 2024. Tarkastuslautakunta on edelleen pyrkinyt jatkamaan raportoinnin selkeyden kehittämistä ja tekemään arviointikertomuksesta luettavamman. Liiton graafinen ilme on muuttunut ja arviointikertomus on tehty sen mallin mukaan yhtenäisesti muun liiton viestinnän kanssa.

Perttu Laaksonen
tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2. Tarkastuslautakunta

2.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kuntayhtymässä toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunta arvioi myös kuntayhtymän talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää. Vuodesta 2017 alkaen tarkastuslautakunnan tehtävänä on ollut valvoa kuntalain 84 § mukaisen sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Varsinais-Suomen liiton hallintosäännön 66 §:n mukaan lautakunnan on

1. seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi;

2. huolehdittava, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa; sekä

3. tehtävä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvioinnin tulokset raportoidaan vuosittain maakuntavaltuustolle annettavassa arviointikertomuksessa. Ennen arviointikertomuksen valmistumista tarkastuslautakunta voi antaa maakuntavaltuustolle tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä. Tarkastuslautakunta voi raportoida tilikauden aikana maakuntavaltuustolle myös muista merkittävistä havainnoista.

2.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Maakuntavaltuusto valitsi tarkastuslautakuntaan vuosiksi 2021–2024 seuraavat henkilöt:

puheenjohtaja Pekka Kuusisto (–13.6.2022)
puheenjohtaja Perttu Laaksonen (13.6.2022–)
varapuheenjohtaja Sari Murto
Johan Stenbäck
Terhi Hollsten

2.3 Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunnan toiminta ja arviointityö perustuu hyväksyttyyn työohjelmaan ja arviointisuunnitelmaan.

Lautakunta on tutustunut vuoden 2024 talousarvioon sekä vuosia 2024–2025 koskevaan talous- ja toimintasuunnitelmaan. Kuntayhtymän hallinnon toimintaa lautakunta on seurannut tutustumalla maakuntavaltuuston ja -hallituksen pöytäkirjoihin. Tarkastuslautakunnan kokouksissa on saatu yhteenveto maakuntahallituksessa ja -valtuustossa käsitellyistä asioista.

Tarkastuslautakunta seurasi tilintarkastajan vuoden 2024 tarkastussuunnitelman toteutumista.

Tilikauteen 2024 kohdistuvaa arviointitehtävää suorittaessaan tarkastuslautakunta on kokoontunut 8 kertaa. Kokouksissa on kuultu maakuntajohtajaa ja hallintojohtajaa sekä muita viranhaltijoita ja tutustuttu kuntayhtymän eri vastuualueiden toimintaan.

Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista käsittelemällä ja hyväksymällä sidonnaisuusilmoitukset. Tarkastuslautakunta hyväksyi sidonnaisuusilmoitukset kokouksessaan 20.11.2024 § 78. Maakuntavaltuusto merkitsi kokouksessaan 9.12.2024 § 35 sidonnaisuusraportin tiedokseen.

3. Tilintarkastaja

Maakuntavaltuusto valitsi 25.10.2021 kuntayhtymän tilintarkastusyhteisöksi BDO Audiator Oy:n vuosiksi 2021–2024. Yhteisön nimeämänä vastuullisena tilintarkastajana on tilikaudella 2024 toiminut HT, JHT Kirsi Ehrlund.

4. Vuoden 2023 arviointikertomuksen käsittely ja siitä johdetut toimenpiteet

Maakuntavaltuusto on kokouksessaan 10.6.2024 § 21 käsitellyt tarkastuslautakunnan vuoden 2023 arviointikertomuksen. Maakuntavaltuusto velvoitti maakuntahallitusta ryhtymään toimiin arviointikertomuksessa esitettyjen huomioiden takia.

Maakuntahallitus on 18.11.2024 § 169 antanut kuntalain edellyttämän lausuntonsa koskien arviointikertomuksessa 2023 esitettyjä huomioita. Maakuntahallitus on lausunnossaan esitettyjen huomioiden osalta todennut seuraavaa:

Kuntalain § 121 mukaan "Kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimienpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta". Maakuntahallitus antaa arviointikertomuksesta 2023 (mv 10.6.2024 § 19) lausuntonsa ja se viedään tiedoksi maakuntavaltuustolle. Tarkastuslautakunnan esittämät huomiot on merkitty kursiivilla.

Maakuntahallitus kokouksessaan 18.11.2024

1. antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus 2023 antaa aihetta.
2. vie lausunnon tiedoksi maakuntavaltuustolle.

Lausunto arviointikertomuksesta 2023

Tarkastuslautakunta on arviointikertomuksessaan 2023 (mv 10.6.2023 § 19) kuntalain mukaisesti arvioinut valtuuston talousarviossa asettamien sitovien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista, toiminnan järjestämistä ja talouden tasapainotuksen toteutumista. Talousarviossa asetettujen tavoitteiden lisäksi tarkastuslautakunta voi harkitsemassaan laajuudessa arvioida esimerkiksi maakuntastrategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä sitä toteuttavatko talousarviossa asetetut tavoitteet maakuntastrategiaa. Tarkastuslautakunnan arviointikertomus perustuu kuntalakiin ja tarkastuslautakunnan tarkastussuunnitelmaan ja käytettävissä oleviin dokumentteihin.

Maakuntavaltuusto on kokouksessaan 5.12.2022 § 34 hyväksynyt talousarvion vuodelle 2023 ja taloussuunnitelman vuosille 2023–2025. Vuoden 2023 tilikauden tulos arvioitiin olevan 286 484 euroa alijäämäinen. Tilinpäätös 2023 osoittaa ylijäämää 6 134 euroa ja tilikauden tulos muodostui näin ollen 292 618 euroa talousarviota paremmaksi.

Kohdassa 5.3.2 tarkastuslautakunta toteaa, että ylivuotisiin hankkeisiin ja perusinfraan liittyvät teemat ja asiat kuten länsirata, lähiliikenne, lento-liikenne, saaristotien kehitys, saaristossa liikkuminen, saariston vesistö ja Saaristomeren valuma-alue työ näiden hankkeiden eteenpäin viemiseksi on määrätietoista ja pitkäjänteistä. Tästä hyvänä esimerkkinä esimerkiksi länsirata, jota on kyetty viemään hyvin eteenpäin valtakunnan muiden isojen hankkeiden joukossa.

Teknisenä korjauksena toteamme, että arviointikertomuksessa yllä oleva teksti toiminnallisten tavoitteiden toteuttamisesta on kirjattu aluekehittämisen vastuualueelle. Maakunnan liitto edistää erilaisin keinoin yhdessä edellä mainittuja tavoitteita, mutta pääasiallinen vaikuttamistyö tehdään edunvalvonnan vastuualueella.

Kohdassa 5.3.2 tarkastuslautakunta toteaa, että Central Baltic ohjelma on kyetty viemään hyvin eteenpäin pois lukien Kaakkois-Suomi-Venäjä -hankkeiden osalta.

Teknisenä korjauksena toteamme, että Kaakkois-Suomi-Venäjä -ulkorajaohjelman toimeenpano ei ole ollut kytköksissä Central Baltic Interreg-ohjelmaan. Venäjän hyökkäyssodan seurauksena EU päätti lakkauttaa Kaakkois-Suomi-Venäjä -ulkorajaohjelman ja sen myötä komissio ohjasi Central Baltic -ohjelman käyttöön edellä mainitusta ohjelmasta vapautunutta lisämyöntövaltuutta noin 25 miljoonaa euroa.

Kohdassa 5.3.3 tarkastuslautakunta toteaa, että tavoite ei toteutunut, koska uudistettavan maakunta-kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman luonnoksen laatiminen jäi laatimatta. OAS:n valmistelu päätettiin siirtää mm. alueidenkäyttölain valmisteluajataulun takia loppuvuoteen 2024, jolloin myös vaihemaakuntakaavan teemoja on ehditty käsitellä kaavan ohjausryhmässä ja sidosryhmätilaisuuksissa.

Lisäksi tarkastuslautakunta toteaa: Ympäristöministeriö pyysi lausuntoa RED III -direktiivistä. Varsinais-Suomen liitto ei antanut lausuntoa. RED III -direktiivi merkitsee heikennystä luonnonsuojelulain mukaisiin suojelutavoitteisiin, kun on kyse vihreän siirtymän investoinneista. Tarkastuslautakunta toteaa, että lausumatta jättäminen on ristiriidassa liiton tavoitteiden kanssa.

Ympäristöministeriöltä ei ole tullut Varsinais-Suomen liitolle virallista eikä epävirallista lausunto-pyyntöä RED III -direktiivistä. EU-komissio on pyytänyt (26.1.–23.2.2024) yleistä ja avointa palautetta Kerro mielipiteesi -palveluun siitä, minkälaisia ohjeita siltä toivotaan koskien uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueiden nimeämistä. Komission palautekysely koski siis RED III -direktiivin yhden artiklan (15) ohjeistamista. Varsinais-Suomen liitto oli yhteydessä eri ministeriöiden valmistelijoihin kyseisen palautekyselyn takia, sillä ministeriöiden tehtävänä on EU-säädösten kansallinen tulkinta.

Kohdassa 5.3.4 tarkastuslautakunta toteaa, että vaikka hallitusohjelmaan ei saatu sisällytettyä varsinaisesti vielä lukkoon lyötyjä rahoituksia Varsinais-Suomelle kaavailtuihin hankkeisiin, niin vaikuttamistyö oli kuitenkin monipuolista ja sen tulokset näkyvät varmasti pitkällä aikavälillä.

Hallitusohjelmaan saatiin kirjaus Tunnin junan (nykyisen Länsiradan) toteuttamisesta ja 460 miljoonan euron pääomittamisesta. Hallitusohjelmaan kirjattiin lisäksi vaalikauden aikana 30 miljoonan euron rahoitus Saaristomeri-ohjelmaan ja vesiensuojeluun.

Kohdassa 5.3.4 tarkastuslautakunta lisäksi toteaa, että edunvalvonnan ja kuntapalveluiden vastuualue on hyvin laaja ja tulevaisuudessa olisikin hyvä rajata ja jäsentää sen toimintaa, valita kärkiteemoja ja toisaalta tasapainottaa työkuormaa siirtämällä joitakin alueita muille vastuualueille. Samalla olisi hyvä asettaa tavoitteita nykyistä konkreettisemmalle tasolle ja myös helpommin mitattavaksi.

Edunvalvonnan ja kuntapalveluiden toimintakenttä on sisällöltään laaja, sillä vastuualueelle kuuluu maakunnan kansallinen ja kansainvälinen edunvalvonta, kuntayhteistyön edistäminen, tietopalvelut, viestintä sekä kulttuurin yhteistyön edistäminen. Vaikuttamistyössä ja viestinnässä edistetään koko liiton toimintakenttää koskevia tavoitteita. Edunvalvontatavoitteista päätetään eduskuntavaalien alla ja ne antavat pohjan toiminnalle nelivuotiskausittain. Tavoitteita edistetään yhteistyössä maakunnan muiden toimijoiden kanssa. Vastuualueella on arviointijaksolla ollut vakanssi osan vuotta väliaikaisesti täyttämättä.

Kohdassa 6 tarkastuslautakunta toteaa, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet ovat vanhat ja ne tulee päivittää pikaisella aikataululla, koska liiton toimintaympäristö on muuttunut.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet päivitetään ensi tilassa.

Kohdassa 7 tarkastuslautakunta toivoo, että selkeä raportointitapa ja visuaalisuus otettaisiin käyttöön myös toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuman puolivuotiskatsauksessa syksyllä 2024. Tarkastuslautakunta katsoo myös tarpeelliseksi, että toiminnallisten tavoitteiden muotoiluun tulisi panostaa enemmän ja määrittää keinoja tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseksi.

Selkeä ja visuaalinen ns. liikennevalomalli otettiin käyttöön tänä vuonna toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen puolivuosisikatsauksessa.

Tulosten mittaamista on pyritty kehittämään ja aihetta on pohdittu myös yhdessä tarkastuslautakunnan kanssa. Toiminnan suunnittelun uudistamisessa todettiin kuitenkin, että liiton toiminta on luonteeltaan sellaista, että toiminnallisia tavoitteita on hankala mitata määrällisesti ja aikajänteet toiminnassamme ovat pitkiä. Tavoitteet päädyttiin purkamaan yksityiskohtaisiksi konkreettisiksi toimenpiteiksi, joiden toteutumista on mahdollista seurata liikennevalomallilla. Tavoitteiden ja toimenpiteiden muotoiluun on syytä jatkossakin kiinnittää huomiota. Talouden seurantaan on tulossa Power BI -työkalu, jota voidaan hyödyntää myös tarkastuslautakunnan kokouksissa. Talousraportoinnin visuaalisuutta kehitetään myös tilinpäätöksessä ja puolivuotisseurannassa.

5. Varsinais-Suomen liiton visio, missio sekä taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet

5.1 Varsinais-Suomen liiton visio ja missio

Varsinais-Suomen maakuntastrategia 2040+ hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 13. joulukuuta 2021 ja sen toteutus on käynnissä. Varsinais-Suomen maakuntastrategia pyrkii olemaan kumppanuusstrategia. Tavoite on, että kestävien kumppanuuksien Varsinais-Suomessa yhteistyö perustuisi yhdessä sovittuihin toimintamalleihin, yhteiseen ja jatkuvaan oppimiseen sekä pitkäjänteisyyteen.

Kestävien kumppanuuksien Varsinais-Suomen työtä ohjaa neljä visiota vuoteen 2040:

1. Puhtaiden ratkaisujen, innovaatioiden ja kestävän kasvun hiilineutraali edelläkävijä.
2. Jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia tarjoava yhteisöllinen maakunta.
3. Yhdessä tekemisen ja tietoon perustuvien päätösten maakunta.
4. Muutoksia ennakoiva ja kasvuhakuinen digimaakunta.

Maakuntaohjelma 2022–2025 hyväksyttiin osana Varsinais-Suomen maakuntastrategiaa 2040+ maakuntavaltuustossa 13. joulukuuta 2021. Ohjelma koostuu yli 40:stä maakuntastrategian visiota edistävästä toimenpiteestä, joiden tarkemmasta toteutuksesta yli 20 verkostoa teki kevään 2021 aikana oman täydentävän toteuttamissuunnitelmansa. Maakuntaohjelman toimenpiteet ovat keskeinen ohjenuora liiton toiminnan ja hankkeiden tavoitteiden asettamisessa.

Tarkastuslautakunta on arvioinut valtuuston asettamia toiminnallisten tavoitteiden toteutumista. Toiminnalliset tavoitteet on tarkennettu käyttösuunnitelmassa helmikuussa 2023. Toiminnallisten tavoitteiden toteuttamista tukee liiton sisäinen virastostrategia, jossa tavoitteet on pilkottu vielä käytännöllisemmin arjen toiminnaksi.

5.2 Kuntayhtymän talouden kehitys ja talousarvion toteutuminen

Maakuntavaltuusto on kokouksessaan 11.12.2023 § 32 hyväksynyt talousarvion vuodelle 2024 ja taloussuunnitelman vuosille 2024–2026. Kuntalain 110 §:n mukaan talousarvion hyväksymisen yhteydessä on hyväksyttävä taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Maakuntavaltuusto on päättänyt, että talousarviossa tuloslaskelman tilikauden tulos on nettositova maakuntavaltuustoon nähden. Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena. Maakuntahallitus vahvistaa myöhemmin käyttötalouden käyttösunnitelman, jossa asetetaan tarkemmat vastuualuekohtaiset tavoitteet ja talousarvion sitovuus maakuntahallitukseen nähden ulotetaan käyttösunnitelman tiliryhmätasolle. Maakuntahallitus vahvisti liiton talousarvion 2024 käyttösunnitelman siten, että käyttötalouden tuottojen ja kulujen sitovuustasot ovat seuraavat 1) kuntarahoitteisilla kustannuspaikoilla tiliryhmätaso 2) ohjelma- ja hankerahoitteisilla kustannuspaikoilla toimintakate-taso (0 euroa). Maakuntavaltuusto hyväksyi, että talousarvion 2024 tilikauden tulos muodostuisi alijäämäiseksi 287 056 euroa. Tilinpäätöksen 2024 tulos osoittaa ylijäämää 185 960 euroa. Tilinpäätöksen mukainen tilikauden tulos muodostui näin ollen 473 016 euroa talousarvion tulosta paremmaksi.

Tilinpäätöksen ulkoiset toimintatuotot olivat 8 966 359 euroa. Toimintatuotot toteutuivat 1 228 141 euroa edellistä vuotta suurempana ja 672 872 talousarviota paremmin. Kuntarahoitteisen toiminnan toimintatuotot muodostuivat kuntien maksuosuuksista talousarvion mukaisesti 4 499 900 euroa ja muista toimintatuotoista ja avustuksista 141 325 euroa, yhteensä 4 682 119 euroa. Kuntarahoitteisen toiminnan tuotot toteutuivat 22 119 euroa arvioitua paremmin. Kuntien maksuosuutta korotettiin kertaluonteisesti 600 000 eurolla, koska Varsinais-Suomen kuntajohtajakokous ja maakuntahallitus päättivät lahjoittaa Turun yliopiston kaupparakennustaloukselle viisivuotisen taloustieteen professuurin, jonka arvo oli 600 000 euroa. Ohjelma- ja hanketoiminnan tuotot yhteensä 4 374 087 euroa. Hanketoiminta sai tukia ja avustuksia 3 572 355 euroa

ja muita yhteistoimintakorvauksia 801 731 euroa.

Toimintakulut olivat yhteensä 8 688 405 euroa, mikä oli 196 718 euroa vähemmän kuin talousarvion 8 491 687 euroa. Liiton toimintatuotot olivat toimintakuluista 103,20 %. Kuntayhtymän toimintakate oli 277 954 euroa. Toimintakate toteutui 476 154 euroa paremmin kuin talousarvion toimintakate -198 200 euroa.

Henkilöstökulut toteutuivat 4 969 357 euron suuruisena, mikä oli 27 249,18 euroa enemmän kuin vuoden 2023 henkilöstökulujen toteuma. Henkilöstökulut toteutuivat arvioitua pienempänä 470 947 euroa, toteuma 88,97 %.

Kuntarahoitteisen toiminnan henkilöstökulut 2 430 476,71 euroa toteutuivat arvioitua pienempänä, koska osa vakansseista ja sijaisuuksista on ollut täyttämättä tilikauden aikana. Hanketoiminnan palkkakulut 2 538 880,62 euroa. Liiton muut toimintakulut sisältäen mm. palveluostot olivat yhteensä 3 719 047 euroa.

Liiton vuosikate oli 278 953,88 euroa, mikä oli 476 365 euroa parempi kuin talousarviossa. Liiton tilikauden tulos oli 185 960 euroa, mikä oli 473 016 euroa parempi kuin talousarvion arvioitu tilikauden tulos -287 056 euroa. Koska liiton toimintatuotot toteutuivat arvioitua suurempana, niin myös sen toimintakulut toteutuivat arvioitua suurempana.

Kuntarahoitteisen toiminnan tuotot 4 682 119 euroa ylittivät 22 119 eurolla talousarvion. Sen kulut olivat yhteensä 4 404 165 euroa, 90,65 % talousarviosta. Henkilöstökulut 2 430 477 euroa toteutuivat 301 224 euroa, 88,97 % pienempänä kuin talousarvio. Palvelujen ostot 1 666 910 euroa toteutuivat 94,97 % talousarviosta. Aine, tarvike ja tavaraostojen toteuma oli 83,45 % talousarviosta. Vuokrat toteutuivat myös talousarviota pienempänä 83,15 %. Muut toimintakulut olivat 58,83 % talousarviosta. Henkilöstökulut toteutuivat pienempänä 88,97 %, koska työpanosta on osoitettu liiton omarahoitusosuudeksi hankkeille, jolloin henkilöstökuluissa säästetään, mutta kustannukset sisältyvät, kasvattavat palvelujen ostojen toteumaa.

Ohjelma- ja hanketoiminnan tuotot 4 374 087 euroa olivat 242 727 euroa arvioitua pienemmät. Toteumaprosentti oli 94,74 %. Sen kulut olivat 4 374 087 euroa. Ohjelma- ja hanketoiminnan tulojen ja kulujen netto oli talousarvion mukaisesti nolla. Henkilöstökulut 2 538 881 euroa toteutuivat 169 723 euroa pienempänä, 93,73 % talousarviosta. Palvelujen ostojen toteuma oli 1 621 291 euroa, 100,42 %.

Varsinais-Suomen liitto ei investoinut tilikauden 2024 aikana. Tilikausien 2022–2024 investoinnit ovat olleet vähäisiä, koska suurimmat hankinnat tiloihin tehtiin muuton yhteydessä uusiin tiloihin.

Vuoden 2024 tilinpäätöksen osoittama tilikauden ylijäämä ja edellisten tilikausien yli-/alijäämät ovat

yhteensä 2 203 739 euroa. Kuntayhtymällä ei ole kuntalain tarkoittamaa katettavaa alijäämää.

Kuntayhtymän kassan riittävyys 98,29 päivää ja sen maksuvalmius on 2,42. Kassan riittävyys ja maksuvalmius ovat hyvällä tasolla.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että liiton taloustilanne on kehittynyt myönteisesti viimeisten tilikausien aikana. Liiton toimintatuotot kattavat toimintakulut. Tilikauden 2024 tulostuodostui selkeästi talousarviota paremmaksi. Tarkastuslautakunnalla ei ole huomautettavaa talousarvion toteuman suhteen.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että tilinpäätöksessä tulisi läpinäkyvämmän erotella kuntarahoitteinen ja hankerahoitteinen toiminta ja niiden välinen kustannusten jakauma. Tällä hetkellä tilinpäätöksestä ei voi selkeästi nähdä kuntayhtymän koko kokonaisuutta.

5.3 Kuntayhtymän toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

5.3.1 Yhteiset toiminnot ja hallinto

Varsinais-Suomen liiton visiossa henkilöstöpolitiikan tavoite on olla turvallinen ja esimerkkinen työnantaja, joka arvostaa yhteistoimintaa työyhteisön kehittämissä. Henkilöstökertomuksella seurataan henkilöstön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä henkilöstökustannusten kehitystä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että henkilöstökertomus on asianmukaisesti laadittu ja siinä on huomioitu keskeiset henkilöstöhallinnon asiat.

Henkilöstön määrä on laskenut seurantajaksolla 2020–2024. Vuonna 2024 oli vajausta henkilökunnassa rekrytointiin ja eläköitymisiin liittyvistä syistä. Tämä näkyi toisaalta säästöinä henkilöstökuluissa, mutta tavoitteiden täyttymisen ja henkilökunnan kuormituksen kannalta olisi hyvä pyrkiä mahdollisimman saumattomaan tehtävien täyttämiseen. Avainhenkilöiden resurssointiin ja rekrytointiin tulee satsata, jotta toiminnan kannalta tärkeät tehtävät ovat jatkuvasti täytettyinä. Henkilökuntaa tulisi kannustaa kertomaan mahdollisista eläköitymisistä ja siirtymisistä toisiin töihin mahdollisimman ajoissa, jotta rekrytointiprosessit nopeutuvat. Henkilökunnan keski-ikä nousee, mikä toisaalta on seurausta sitoutuneesta henkilökunnasta. Hyvä, että toiminnassa on huomioitu myös palautuminen työssä.

Sairauspoissaolot ovat määrällisesti lisääntyneet, mikä on seurausta yhdestä pitkästä sairauspoissaolosta. Lyhyet sairauspoissaolot ovat vähentyneet. Työterveyshuollon kustannukset ovat kasvaneet lähes 30 %. Tähän asiaan on hyvä vakavasti kiinnittää

Seuraavissa talukoissa tarkastuslautakunnan arvio on merkitty liikennevalomallin mukaisilla värikoodilla: vihreä: tavoite saavutettu; keltainen: tavoite käynnissä, mutta kesken; punainen: tavoite ei toteutunut

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Jatkamme tiedonhallinnan kehittämistä.	Tiedonhallintalain vaatimusten toimeenpano jatkui vuoden 2024 aikana. Arkistointilain uudistaminen huomioi digitalisaation sekä muut toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset. Hallinnossa valmistauduttiin uuden lain voimaantuloon. Sähköisen asiakirjahallinnan toimintatapoja kehitettiin edelleen ja vuonna 2022 käyttöön otetun asianhallintaohjelmiston osaamista syvennettiin. Työajanseurannassa otettiin käyttöön uusi kellokorttisysteemi. Tekoälystä keskusteltiin ja siihen varustauduttiin.	Tiedonhallintaa on kehitetty määrätietoisesti. Sähköisen asiakirjahallinnon käyttöönotossa on tehty myös prosessien kehittämistä. Taloushallintoa on 2024 kehitetty niin, että se on ollut sähköisenä koko vuoden 2025. Liitto on vähitellen pääsemässä kokonaan paperittomaan toimistoon, mikä tehostaa sähköisten järjestelmien käyttöä. Tiedonhallinnan kehittäminen on ajantasaista ja muutoksia ympäröivässä toimintamaailmassa seurataan, joten kehittämisen suunta on hyvä.
Työhyvinvoinnin kehittäminen.	Liitossa jatkettiin työhyvinvoinnin kehittämistä yhdessä henkilökunnan kanssa. Asiantuntijatyö on aivotyötä eli tiedolla työskentelyä, jossa kiire, keskeytykset ja tietotulva saattavat kuormittaa työntekijää. Turhaa kuormitusta voi keventää kognitiivisen ergonomian keinoin. Liitossa selvitettiin kognitiivisen ergonomian ja aivotyön tilannekuvaa.	Huomion kiinnittäminen aivokuormitukseen on hyvä asia. Liitossa on tunnistettu kehittämiskohteita ja on tehty aivokuormituksen kartoitusta kyselyn avulla. Tiedon avulla on etsitty tiimeittäin sellaisia työskentelytapoja, jotka vähentäisivät aivojen kuormitusta ja liiton yhteisten työskentelytapojen etsimistä. Kaikki nämä ponnistelut ovat tärkeitä asiantuntijaorganisaatiossa, jossa sekä mahdollisuudet että riskit liittyvät pitkälti ihmistyövoimaan ja sen toimintakykyyn.

huomiota ja selvittää asian taustoja, jos asialle on työnantajan puolelta jotain tehtävissä.

Koulutuksiin osallistuttiin vuonna 2024 selkeästi enemmän kuin 2023 tai ainakin se näkyy tilastoissa. Edellisvuonna ongelmana oli kirjausten epätarkkuus. Haettu koulutuskulukorvaus tuplaantui vuoden aikana, mikä on merkki siitä, että koulutuksiin hakeuduttiin ahkerammin. Koulutuksiin hakeutuminen ei ole itsetarkoitus, mutta koska Varsinais-Suomen liitto on pitkälti korkeakoulutetuista tietotyöläisistä koostuva organisaatio, tulee työnantajan jatkossakin aktiivisesti kannustaa kouluttautumiseen ja ammattitaidon ylläpitämiseen.

Työyhteisöviestinnän käytäntöjen jatkuva kehittäminen on monipaikkaisen työyhteisön elinehto. Tässä asiassa Varsinais-Suomen liitossa astuttiin viime vuonna taas askelia eteenpäin. Monitilatoimistoon siirtyminen edellisvuonna oli iso askel ja työnteon uusien käytäntöjen omaksumiseen satsattiin aivotyöskentelynäkökulmasta. Kehittämistoimissa saatiin kehitettyä konkreettisia uusia ideoita, mikä lisää ammattitaitoa tietotyötä tekeillä asiantuntijoilla. Käytäntöjen kehittämistä ja arkeen saattamista tulee jatkuvasti seurata ja toimintatapoja hioa. Kuten aikaisemmin on mainittu, Varsinais-Suomen liiton keskeisin resurssi on toimintakykyinen asiantuntijaryhmä.

Tämä on liiton kriittinen menestystekijä, josta tulee pitää hyvää huolta.

Kuten jo edellisessä arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta toi esille, naisten ja miesten palkkaerojen esille tuominen henkilöstökertomuksessa ilman suhteellistavaa taustoitusta ei anna oikeaa

kuvaasiasta. Tehtäväkohtaiset palkat ovat liitossa samat sukupuoleen katsomatta ja keskeiseksi tuleekin yksittäisten henkilöiden toimiminen tiettyssä tehtävässä. Johto- ja asiantuntijatehtäviin valitaan henkilöt kokemuksen ja osaamisen, ei sukupuolen perusteella.

5.3.2 Aluekehittäminen

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Varmistamme maakuntaohjelman aktiivisen toimeenpanon. Valtuustokaudelle 2021–2025 vahvistettu maakuntaohjelma ohjaa edelleen vahvasti vuonna 2024 aluekehittämisen toimintaa.	Maakuntaohjelman 2022–2025 väliarviointi laadittiin vertaisarviona yhdessä Uudenmaan, Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen kanssa. Kumppanuustoimintaa vahvistettiin monipuolisesti läpi vuoden erilaisissa tapahtumissa kuten sparrausryhmissä, työpajoissa ja webinaareissa. Tilaisuuksien teemoina olivat kumppanuuden vahvistaminen, toiminnan kehittäminen, rahoitukseen liittyvien mekanismien rakentaminen, matkailuelinkeinon vahvistaminen, vihreään siirtymään ja tekoälyn hyödyntämiseen liittyvät mahdollisuudet. Varsinais-Suomen liitto on ottanut käyttöön maakunnan rahoitusportfolion, jonka kautta seurattiin rahoituksen kohdentumista eri kärkiteemoihin ja maakuntaohjelmaa/-strategiaa tukeviin kärkiin.	Maakuntaohjelman ylivuotiset toiminnot on aloitettu, edenneet tai valmistuneet vuoden 2024 aikana. Ohjelmaan liittyvien toimintojen raportointia ja seurantaa on kehitetty.
Suuntaamme rahoitusta älykkään erikoistumisen painopisteiden mukaisesti.	Vuonna 2024 käytettävissä olevia rahoitusinstrumentteja olivat muun muassa EU:n aluekehitysrahaston (EAKR) alueellinen rahoitus (mukaan lukien Central Baltic -rahoitus) sekä kansalliset rahoitusohjelmat kuten alueen kestävän kasvun ja elinvoiman tukemiseen suunnattu AKKE-rahoitus.	Useat kansalliset hankkeet ovat pitkän aikavälin hankkeita ja ovat vuoden 2024 osalta edenneet hyvin.

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
	Kaudella avattiin kaksi uutta EAKR-rahoitushakua ja kolme hakua AKKE-rahoituksen osalta.	Hankkeet tukevat maakuntastrategian linjauksia. Huomioitavaa, että hankehallinnollisista haasteista johtuen ylimaakunnallisia hankkeita on ollut tavoitteita vähemmän.
Viestimme EU:n rahoitusohjelmista ja edistämme hankekumppanuuksia.	Maakunnan alueelle kohdistuvan kansallisen rakennerahasto-ohjelman varojen niukkuus oli haaste kaikille Etelä-Suomen maakunnille. Kansallisen rr-rahoituksen vähäisyyden kompensoimiseksi tavoitteena oli maksimoida ulkoisen EU-rahoituksen saaminen maakuntaan.	Tavoite toteutettu.
	Varsinais-Suomen liitto jatkoi aktiivisesti yhdessä Turun ja Varsinais-Suomen Brysselin toimiston kanssa viestintää EU-rahoitusinstrumenteista ja tuki hankekumppanuuksien syntymistä.	Selkeät toimet tässä, esim. säännölliset Eurooppa-toimiston uutiskirjeet ja kuntien rahoitusinfot.
	Seuranta yhteistyössä Turun ja Varsinais-Suomen liiton Eurooppa-toimiston kanssa EU-rahoituksen kohdentumista alueelle. Mukana selvityksessä olivat myös EU:n keskitetyt rahoitusohjelmat (mm. Horizon (saaristo)). Kansallisen EU-rahoituksen mahdollisuuksista viestittiin yhdessä rahoitusta koordinoivan Uudenmaan liiton kanssa. Vuositainen raportti (julkaistu kesällä 2024) osoitti, että kv-kehittämisrahoituksen määrä oli vuonna 2023 n. 73 M €.	Aktiivinen seuranta toteutunut.
Laadimme yhteisen aluekehityksen tilannekuvan aluekehityskeskustelujen pohjaksi.	Käytiin teemakohtaisia aluekehittämiskeskusteluja alkuvuonna 2024. Näihin liittyen vastattiin alueen osalta tilannekuvan laatimisesta, keskusteluagendan määrittelystä ja koordinoitiin prosessia alueemme osalta.	Keskustelut toteutuneet ja todettu kehittäviksi.

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
	Valmisteltiin alueellinen tilannekuva maakunnan ja valtion välisten aluekehittämiskeskustelujen pohjaksi.	Tilannekuva toteutettu ja hyväksytty.
	Aluekehittämiskeskustelut toteutettiin maakuntaryhmittäin. Listattuna olivat väestökehityksen keskeisimmät trendit ja havainnot, ympäristön kestävä kehitys, alue- ja yhdyskuntarakenne ja viestintä-yhteydet, elinkeinot- ja TKI-toiminta, työvoiman saatavuus, osaaminen ja sivistys sekä osallisuus ja hyvinvointi. Erityisesti Varsinais-Suomen osalta teemana Saaristomeri.	
Toimimme aktiivisesti kansainvälisissä verkostoissa.	Kansainvälisessä toiminnassa Varsinais-Suomen liitto panosti toimintavuonna erityisesti CPMR-yhteistyöhön, (eurooppalainen perifeeristen merellisten alueiden liitto), sekä sen Itämerikomission toimintaan. Varsinais-Suomen liitto oli myös aktiivisesti mukana BSSSCN-toiminnassa eli Itämeren alueen maakuntien/alueiden verkoston toiminnassa ja Pohjoismaisessa saaristo-yhteistyössä. Varsinais-Suomen liitto osallistui aktiivisesti EU-komission ja alueiden komitean kansainväliseen yhteistyöhankkeeseen PRI (Pilot Action for Partnerships for Regional Innovation), jonka tavoitteena on löytää hyviä käytäntöjä ja yhteistyömalleja alueiden älykkään erikoistumisen tukemiseen sekä hakea rahoitusta innovaatio-toimintaa tukeviin hankkeisiin.	Varsinais-Suomen liitolla merkittävä rooli kansainvälisessä toiminnassa. Esille nostetut epäilykset CPMR:n toiminnan hallinnollisista haasteista suuntasi toiminnan fokusta.

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
	Varsinais-Suomen liitto osallistui sekä luottamushenkilö- että asiantuntijatasolla erityisesti CPMR:n Itämerikomission (BSC) työryhmien toimintaan mm. koheesiopolitiikan, liikenteen ja ilmasto- ja energia- teemaan liittyen.	
	"Partnership for regional innovations"-yhteistyö Västerbottenin maakunnan kanssa alueellisen innovaatiotoiminnan tukemiseksi jatkui. Teemana olivat erityisesti ruokaketjuun liittyvät yhteistyöprosessit ja -hankkeet. Varsinais-Suomen liitto oli mukana edistämässä alueella EU:n temaat-tisia missioita, aluekehittämisen erityisenä painopisteenä oli toiminta Merimission edistämiseksi.	Yhteistyön tuloksena komission myöntämä tunnustus "Regional Innovation Valleys". PRI tässä muodossa päättyi vuoden 2024 lopussa.
	V-S liitto jatkoi Itämeren Interreg -rahoituksella v. 2023 käynnistyneen kansainvälisen, kolmivuotisen "We make transition"-hankkeen toteuttamista kansalaisyhteis-kunnan kestävyysmurroksen edis-tämiseksi. Alueellisena fokuksena liiton osahankkeessa olivat Uuden-kaupungin ja Kemiönsaaren kunnat.	Hankkeen toteutus puolivälissä, maakunnan pilottikunnat Kemiönsaari ja Uusikaupunki ovat olleet aktiivisesti mukana kehittämistyössä.
	Varsinais-Suomen liitto jatkoi v. 2023 käynnistynyttä yhteistyötä Uppsalan alueen kanssa. Teemana erityisesti alueen älykkään erikois-tumisen kärjet ja työssä mukana mm. Turun yliopisto, Turun AMK ja Business Turku.	Yhteistyön kärkiteemaksi on noussut vetytalous. Turun AMK on ottanut sovitusti vetovastuun kokonaisuuden eteenpäin viemisestä.
	Vuonna 2023 julkaistu teletunniste-tietoihin perustuva raportti saaris-ton kävijämääristä eri vuodenaikoi-na. Vuoden 2024 aikana raportin sisältöä tuotiin esille erilaisissa matkailuun ja aluekehitykseen liitty-vissä seminaareissa ja tapahtumis-sa. Tuloksia mahdollista hyödyntää erityisesti suunniteltaessa kestävää matkailua ja pidentämällä kautta niinä vuodenaikoina, jolloin väki-määrä kuormittaa vähiten saaristoa.	

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
	Horizon-rahoituksella käynnistynyt "Smart skärgårdstrafik" -hanke selvitti saaristoliikenteen ympäristäystävällisyyttä ja ajanmukaistamismahdollisuuksia. Hanke konkretisoitui vuoden 2024 aikana ja neuvotteluja laajemmasta liikenteellisestä yhteistyöstä käynnistetään hankealueella.	Hanke etenee suunnitellusti, mutta joitakin hallinnollisia haasteita on koordinaatiossa ollut.
	Saaristoyhteistyö on vuonna 2023 käynnistänyt prosessin juridisen statuksen saamiseksi yhteistyölle (yhdistys tai ns. EGTS = Europeisk Gruppering för Territoriellt Samarbete). Vuoden 2024 aikana selvitetiin saaristoyhteistyön laaja-alainen yhteinen tahtotila juridisen statuksen saamiseksi.	Selvitystyö on käynnistynyt ja se jatkuu vuoden 2025 aikana.
Muut keskeiset toiminnot, joita ei ole kirjattu toiminta ja talousarvioon tai käyttö- taloussuunnitelmaan.	Valmistautuminen EU:n uuteen ohjelmakauteen ja siihen liittyvään monivuotiseen rahoituskehykseen; tilanteen seuranta ja aktiivinen edunvalvonta niin kansallisesti kuin EU-tasolla.	
	Varsinais-Suomen liiton toimesta käynnistyi kaikkien 11 Etelä- ja Länsi-Suomen maakuntien yhteinen edunvalvonta- ja vaikuttamis-yhteistyö niin EU- kuin kansallisella tasolla. Tavoitteena on tuoda esiin EU-rahoituksen roolia alueilla ja sen merkitystä niin yrityksille kuin kehittämisinstrumenttina mm. TKI-toimintaan liittyen. Työ jatkuu vuoden 2025 aikana 9 maakunnan kesken.	

Toimintavuonna saatiin lopulta päätökseen monivuotinen hallinto-/oikeusprosessi yhden rahoitetun hankkeen suuresta tuen takaisinperinnästä Central Baltic MobiCarnet –hankkeessa. Rahoituksen takaisinperintä hanketoteuttajilta on käynnissä ja se on toteutunut yhteisesti sovitun takaisinmaksusuunnitelman mukaisesti.

Aluekehityksen toimet, aiheet, projektit, hankkeet ja alueet ovat hyvin laaja-alaisia. Iso osa näistä on myös ylivuotisia ja/tai ylikautisia. Aluekehityksen toiminnan elinkaari ja tavoitteiden edistymisen ovat useasti monen eri toimijan yhteistyötä, tämän vuoksi ilmenee toisinaan hallinnollista kankeutta. Pitkän aikavälin toimintakyky on oleellisessa roolissa, jossa vastuun alue on onnistunut vähintään kohtuullisesti.

5.3.3 Maankäyttö ja ympäristö

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Toteutamme maakuntastrategiaa uudistamalla maakunta-kaavoitusta.	Jatkettiin maakuntakaavoituksen uudistustyötä. Käynnistettiin vesien ja voimien vaihemaakuntakaavan laatiminen. Huomioitiin kattavasti vesistöjen tila ja suojele maankäytössä. Edistettiin monipuolista ja toiminta-varmaa energiajärjestelmää. Jatkettiin ympäristöarvojen ja aluekehityksen arvojen yhteensovittamistyötä kestävästi. Käynnistettiin seuraavat selvitykset: 1. Teollisen aurinkovoiman sijoittuminen (2024) 2. Maatuulivoiman päivitysselvitys (kevät 2025) 3. Siirtoyhteydet ja nousevat energiateknologiat (2025)	Varsinais-Suomen "vesien ja voimien" -vaihemaakuntakaavan uudistustyö on edennyt suunnitellussa aikataulussa ja on siirtymässä valmisteluvaiheeseen. Työ on organisoitu teknisesti hyvin ja taustaselvitykset, kuten energiahuollon, luontoarvojen ja eri maankäyttötarpeiden yhteensovittaminen, ovat olleet kattavasti käynnissä. Ristiriitoja eri tavoitteiden välillä (esim. energiahankkeet vs. luontoarvot, puolustusvoimat, kalastus ja liikenne) syntyy väistämättä, mutta ne ovat osa kaavoitustyötä. Suurin kehittämistarve liittyy vuorovaikutuksen laatuun. Århusin sopimuksen henki, aito ja vaikuttava osallistuminen, läpinäkyvä päätöksenteko ja ristiriitojen avoin käsittely, ei toteudu täysimääräisesti. Kansalaisten ja järjestöjen on vaikea hahmottaa, miten heidän näkemyksensä vaikuttavat lopullisiin ratkaisuihin. Tiedottaminen on riittävää, mutta vuoropuhelu on liian viranomaiskeskeistä.
Edistämme kestäväää liikennejärjestelmää ja -ympäristöä.	Etelä-Suomen liikennestrategian päivitystä ja Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelua on tehty yhteistyössä alueen liittojen ja sidosryhmien kanssa. Alueellista liikennejärjestelmä-yhteistyötä johdettiin ja Turun MAL-työtä jatkettiin. Osallistuttiin MAL-sopimuksen päivitykseen, toteutettiin liikenteen toimenpiteitä, päivitettiin liikennemallia ja huomioitiin TEN-T-asetuksen vaatimuksia. Edistettiin alueellisen juna-liikenteen ja suurten liikennehankkeiden valmistelua sekä toteutettiin liikkumisen kokeiluja kestävien matkaketjujen kehittämiseksi - Scale.	Tarkastuslautakunta pohtii, onko vuoropuhelu Varsinais-Suomen kuntien ja sidosryhmien kanssa ollut riittävää ja vastavuoroista liikennehankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa? Liikennehankkeet ovat kuitenkin edistyneet hyvin ja tavoitteiden mukaisesti.

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Käynnistämme meri- aluesuunnittelun toisen kierroksen.	Koordinoitiin MSP EGD -hankkeen merialuesuunnitteluyhteistyötä, valmisteltiin toista suunnittelu- kierrosta ja laadittiin viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelma. Arvioitiin ensimmäisen kierroksen sidosryhmätyötä ja rekrytoitiin merialuesuunnittelija. Osallistuttiin merellisen energia- tuotannon selvityksiin ja edistettiin EU-hankkeiden tuloksia. Kehitettiin rajojen ylittävää sidos- ryhmäyhteistyötä Itämeren alueella, kommentoitiin naapurivaltioiden suunnitelmia ja osallistuttiin TEM:n lakivalmisteluun.	Merialuesuunnittelu on edennyt tavoitteiden mukaisesti. Merialuesuunnittelussa on varmistettava, että luontoarvot, kokonaisturvallisuus ja paikallisyhteisöjen näkökulmat integroi- daan tasavertaisesti jo suunnittelun alkuvaiheessa. Toivomme, että jatkossa tähän kiinnitetään huomiota.
Vahvistamme kumppanuuksia ja rajat ylittävää yhteistyötä.	Osallistuttiin Scandria®Alliancen toimintaan, edistettiin Scale Up -hankkeen toimenpiteitä kestävän liikenteen ja matkaketjujen kehittämiseksi. Lisäksi järjestettiin liikenteen kumppanuusfoorumi osana liikennejärjestelmä- suunnitelman päivitystä.	Tällä alueella on oltu aktiivisia.
Kehitämme sähköisiä suunnitteluvälineitä ja suunnittelussa tarvittavaa tietopohjaa.	Liikennejärjestelmä- ja MAL-työn seurantaa kehitettiin Lounaistieto-palvelussa. Maakuntakaavan päivityksessä ja muussa suunnittelussa hyödynnettiin liiton päivitetyn paikkatietojärjestelmän tietomallipohjaista "suunnittelijan työpöytää". Osallistuttiin asiantuntijoina valtakunnallisiin maakuntakaavoituksen ja suunnittelun tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin ml. valtakunnallinen rakennetun ympäristön tietojärjestelmää valmisteleva RYHTI-hanke.	Maakuntaliitto on edennyt johdonmukaisesti sähköisten työkalujen ja tietopohjan kehittämisessä. Kehitystyö on teknisesti vahvaa, mutta jatkossa on tärkeää varmistaa, että digitaaliset työkalut palvelevat myös osallistavuutta, vaikutusten arviointia ja päättöksenteon läpinäkyvyyttä, eivätkä jää vain asiantuntijakäyttöön.

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Valonia: Autamme kuntia kestävään kehitykseen liittyvien tavoitteiden saavuttamisessa.	Järjestettiin ilmastojohtamisen koulutus, jossa oli mukana viisi kuntaa. Ilmastotyössä koulutettiin kuntia ja kehitettiin luontoa osaksi ilmastotoimia. Luonnonhoidossa kunnostettiin yli 50 kohdetta 11 kunnan alueella. TALVI-hankkeessa vahvistettiin taloyhtiöiden ilmastoriskien hallintaa. Saaristomeren suojelu ja luonnonhoito ovat osa ilmasto- toimintaa. Vesistö- ja ympäristö- hankkeissa kunnostettiin vesistöjä ja edistettiin Saaristomeren suojelua.	Valonia on toteuttanut konkreettisia ja monipuolisia toimia kestävän kehityksen edistämiseksi, kuten luonnonhoito- kohteiden kunnostamista, Saaristomeren suojelua ja ilmastoriskien hallinnan tukemista. Koulutuksissa yhdistettiin ilmasto- ja luontotyö lupaavalla tavalla. Kuitenkin ilmastojohtamisen koulutukseen osallistui vain viisi kuntaa, mikä herättää kysymyksen koulutuksen kohdentamisesta, vetovoimasta tai tarpeellisuudesta. On tärkeää arvioida, millaista osaamista koulutus lisäsi, mitä konkreettista se synnytti ja miten laajempi kuntakenttä saadaan mukaan jatkossa. Koulutus lisäsi ymmärrystä, mutta herätti myös kysymyksiä työnjaosta ja vakiinnuttamisesta.
Valonia: Lisäämme kuntien välistä yhteistyötä, vertaisoppimista ja tiedon jakamista.	Jatkettiin pienten taajamien vesistölähtöiset hulevesiratkaisut -hanketta, tarjottiin Varsinais- Suomessa, erityisesti Saaristomeren valuma-alueella, koulutusta ja asiantuntija-apua kuntien työntekijöille ja päättäjille.	Valonia on vahvistanut kuntien välistä yhteistyötä ja tiedon jakamista erityisesti hulevesien hallinnassa. Pienten taajamien hulevesiratkaisuja kehitettiin käytännön- läheisesti ja Saaristomeren valuma-alueen kunnat saivat asiantuntijatukea ja koulutusta. Toiminta on ollut sisällöllisesti perusteltua ja alueellisesti kohdennettua. Jatkossa olisi hyödyllistä arvioida, miten yhteistyö on vaikuttanut kuntien käytännön toimiin ja päätöksentekoon.
Valonia: Tarjoamme palveluita ajankohtaisiin tarpeisiin liittyen.	Kapu-hanke, minkä tavoitteena on kehittää pyörämatkailun ja arkipyöräilyn olosuhteita tunnistamalla keskeiset kehittämis- tarpeet ja välittämällä niistä tietoa kunnille, yrityksille ja muille toimi- joille. Hankkeessa selvitetään konkreettisesti, mitkä tekijät hidastavat tai estävät pyörämatkailua. Tuettiin lähempää lautaselle -hankkeessa ruokaketjun toimijoiden ja julkisten hankkijoiden yhteistyötä.	Valonia on reagoinut ajankohtaisiin kestävyysaasteisiin monipuolisesti ja konkreettisesti. Työ on ollut laaja-alaista ja ympäristö-, että ilmastotavoitteiden mukaista. Jatkossa oleellista on varmistaa, että nämä toimet eivät jää yksittäisiksi projekteiksi, vaan tulevat osaksi kuntien pysyvää toimintaa.

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
	Edistettiin maakunnallisen keskustelun edistämistä (esim. liityntäpisteet, palvelut, verkostot). Tarjottiin kehittämissuhteita ja rahoitusmahdollisuuksia kunnille. Kunnostettiin Raisionjokea poistamalla patorakenteita ja kunnostamalla koskia kuudessa kohteessa sekä avaamalla kalojen vaellusyhteys joen alajuoksulle. Parannettiin Nairassuon vesitaloutta. Toteutettiin jätevesiylivuotojen hallinnointia.	

Maankäyttö ja ympäristö -hallinnonalalla seurattiin ja edistettiin maakuntastrategian ja suunnitelmien toteutumista, valmisteltiin maakuntakaavan tarkistusta ja asetettiin tavoitteet yhdessä sidosryhmien kanssa. Lisäksi jatkettiin maakuntakaavoituksen uudistustyötä ja käynnistettiin vesien ja voimien vaihemakuntakaavan laadinta. Edistettiin kestävää energiahuoltoa ja ympäristöarvojen huomioimista.

Käynnistettiin selvitykset aurinkovoimasta, maatuuli-voimasta ja siirtoyhteyksistä.

Jatkossa olisi hyvä maankäytön ja ympäristön suunnittelussa ottaa huomioon kaikki maakunnan kaupungit, kunnat, yritykset ja kolmannen sektorin toimijat, jotta saadaan lisää vaikuttavuutta tuloksiin.

5.3.3 Edunvalvonta ja kuntapalvelut

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Toteutamme proaktiivista, suunnitelmallista ja ajantasaiseen tietoon perustuvaa edunvalvontaa. Hyvä saavutettavuus ja nopeat liikenneyhteydet.	Länsiradan edistäminen. Länsirata eteni esisopimukseen ja valtion rahoitusvaltuuteen. Kuntaneuvottelut ensimmäisestä vaiheesta jatkuvat. Hallituksen v. 2025 talousarvioon vaikuttaminen siten, että saataisiin rahoitus E18 Turun kehätielle. Hallitusohjelmaan saatiin kirjaus E18 Turun Kehätien kehittämiseksi, (osa MAL-sopimusta). Sopimuksen kautta rahoitettiin E18 Turun kehätien kehittämistä. Kuntien maksusuudet ovat vielä Raision ja Kaarinan kunnissa hyväksymättä. Turun lentokentän ympärivuorokautiselle aukiololle saatiin valtion rahoitus.	Tavoitteessa edettiin suunnitellusti. Kuntien rahoitusosuudet ovat vielä avoimena. Tämä oli hyvä edistysaskel koska aiemmin osa rahoituksesta tuli Varsinais-Suomen liitolta ja tämä on nyt jäänyt pois.

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Puhdas ja houkutteleva Saaristomeri.	Saaristomeri-ohjelmaan kytkeytyvän ravinnekiertoon liittyvien pilottihankkeiden edistäminen. Vaikuttaminen kohdentui systeemitason muutokseen: CAP, ravinnekierto. Hallitusohjelmaan saatiin Saaristomerikirjaus ja Saaristolain uudistaminen. Saaristoliikenteen uudet sopimuskaudet saatiin vahvistettua.	Saaristomeriohjelmassa käynnistyivät pilottialueet tavoitteiden mukaisesti. Kokonaisuutena saaristomeriohjelmaa saatiin edistettyä kiitettävällä tavalla.
	Vahvistettu Varsinais-Suomen äänen kuuluminen EU-parlamenttivaaleissa tavoitteena vaikuttaa komission työohjelmaan ja EU:n 2028 alkavaan rahoituskauteen. Kansanedustajaryhmän aktiivista toimintaa edistettiin maakunnassa teemoitetuilla edunvalvontatapaamisilla.	EU-tason vaikuttaminen on merkityksellistä varsinkin rahoituksen näkökulmasta ja siihen tulee edelleen panostaa. Tarkastuslautakunta näkee, että tähän tulee jatkossakin panostaa yhä enemmän. Tämän tulee olla korkealla prioriteeteissa.
Maakunnan kasvu ja osaava työvoima.	Työtä on tehty EU:n koheesio-politiikan rahoitusuudistuksen kanssa ja Varsinais-Suomi on mukana yhdeksän maakunnan edunvalvonta yhteistyössä. Lisäksi korkeakouluja tuettiin strategia-rahoituksen ja TKI-rahoituksen suuntaamisessa kasvumaakuntiin.	Toiminta on ollut pitkäjänteistä ja suunnitelmallista. Tavoitteet ovat toteutuneet kiitettävällä tasolla.
Teemme nykyaikaista, vuorovaikutteista ja aktiivista viestintää sekä lisäämme maakunnan vetovoimaa.	Viestinnän kehittäminen eteni mm. tiimin vahvistamisella siten, että viestintäosaamista saatiin uuden henkilön myötä lisää. Pirkanmaan liiton viestintään tutustuttiin vierailun muodossa. Brändin uudistaminen käynnistyi. Viestinnän vaikuttavuuden mittaaminen jatkui.	Viestintää on toteutettu ja kehitetty suunnitelmallisesti. Viestinnän vaikuttavuuden ja näkyvyyden arviointiin on saatu rakennettua riittävät työkalut ja mittarit, joiden avulla on pystytty varmistamaan viestinnän onnistuminen.

Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
	Mediasuhteiden ylläpito jatkui. Henkilökunnan esiintymiskoulutukseen panostettiin. Someviestintään on panostettu ja yhteistyötä kehitetty muiden toimijoiden kanssa.	Niin paikallisiin kuin valtakunnallisiin mediaan on pidetty säännöllisesti yhteyttä ja myös siitä näkökulmasta on varmistettu maakunnan asioiden näkyvyys. Myös henkilöstön viestintäosaamiseen ja esiintymiseen on panostettu, mikä on ensiarvoisen tärkeää koska he ovat avainasemassa viestin välittäjinä. Tätä tulee vielä jatkossakin vahvistaa ja lisätä, jotta liiton tunnettuus kasvaa.
Vaalimme varsinaissuomalaisen kulttuurin edelläkävijyyttä.	Kulttuuritoimikunnan koordinoimat tilaisuudet toteutuivat syksyllä ja keväällä. Järjestettiin kaksi tilaisuutta: kulttuurisen moninaisuuden koulutus ja ”Tekoäly luovassa työssä”. Taiteen ja kulttuuritekijöiden työllisyysuhanne käynnistyi. Aurora mitali luovutettiin sadannen kerran.	Toiminta on kokonaisuudessaan ollut monipuolista ja edistänyt yli kuntarajojen tapahtuvaa kehitystä ja yhteisten resurssien hyödyntämistä.
Edistämme avoimen datan yhteen toimivuutta ja hyödynnettävyyttä sekä vahvistamme avoimen tiedon ekosysteemiä lounaisessa Suomessa.	Lounaistieto mukana mm. rakennetun ympäristön digitalisaation edistämiseksi maakuntakaavan osalta. Rahoitusta kaksivuotiseen Digiretki-hankkeeseen. Vuoden päätapahtuma oli aluetietofoorumi.	Tavoite on edennyt suunnitellusti.

Vaikuttamisessa korostui yleisesti läntisten yhteyksien, huoltovarmuuden ja varautumisen vahvistuminen. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että liitto pystyy sopeuttamaan toimintaansa toimintaympäristön muutoksiin oikea aikaisesti. Tekemisen painopiste-alueiden priorisoinnissa on yleisesti onnistuttu tästä näkökulmasta päättyneellä toimintakaudella hyvin.

Kokonaisuutena edunvalvonnan ja kuntapalvelun vastuualueen toiminnan tarkastelu on jokseenkin haastavaa, koska toiminta on laajaa ja tavoitteet on

asetettu linjassa poliittisen päätöksenteon kanssa pitkälle aikavälille ja näin ulottuvat yli yksittäisen toimikauden. Tavoitteet on lisäksi asetettu isojen teemojen alle melko yleisellä tasolla, minkä vuoksi niiden arvioiminen ja konkreettisten tulosten mittaaminen on erityisen haastavaa.

Jatkossa vastuualueen tavoitteet voitaisiin asettaa hieman konkreettisemmalle tasolle, jolloin ne ovat paitsi helpommin mitattavia, niin myös helpommin saavutettavia ja todennettavia.

6. Sisäinen valvonta ja riskien hallinta sekä arvio epävarmuustekijöistä

Maakuntavaltuusto on hyväksynyt vuonna 2015 Varsinais-Suomen liiton sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet, jossa on määritelty riskienhallinnan sisäisen ja ulkoisen valvonnan kokonaisuus, toiminnan tavoitteet sekä vastuutahot. Maakuntahallitus on hyväksynyt Sisäinen valvonta ja riskienhallinta -asiakirjan ja valtuutti maakuntajohtajan päättämään siihen jatkossa tarvittavat päivitykset ja täydennykset. Lisäksi maakuntahallitus edellytti, että se saa tiedoksi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan päivityksiä ja seurantaa koskevat asiakohdat. Liiton hallintosääntöön sisältyvät määräykset hallinnon ja talouden tarkastuksesta sekä sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta.

Arviointikertomuksessa 2023 tarkastuslautakunta totesi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeiden olevan jo yhdeksän vuotta vanhat. Tarkastuslautakunta suositteli, että ohjeet tulee päivittää pikaisella aikataululla, koska liiton toimintaympäristö on muuttunut.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeita on liitossa lähdetty uudistamaan vuoden 2024 aikana ja työn aikataulutavoite on valmistua toukokuussa 2025. Tämän asian etenemistä voidaan arvioida tarkemmin vuoden 2025 arviointikertomuksessa.

7. Arviointikertomuksen yhteenveto

Vuoden 2024 raportoinnissa tavoitteet ja toteumat niin 1) yhteiset toiminnot ja hallinto, 2) aluekehittäminen, 3) maankäyttö ja ympäristö kuin 4) edunvalvonta ja kuntapalvelut ovat raportoineet toiveemme mukaan jäsenllymmin ja visuaalisemmin toiminnan tavoitteiden toteutumisesta. Myös tarkastuslautakunnan kokouksissa esitysmateriaalien selkeys ja tiiviys on lisääntynyt. Asiantuntijaorganisaation yksi osaamisalue on tuoda asiansa ymmärrettävästi ja vaikuttavasti esille kohderyhmille. Tässä asiassa on mielestämme kehitytty.

Tarkastuslautakunta katsoo tarpeelliseksi, että uudelle maakuntavaltuustolle hyväksyttäväksi tuotavien toiminnallisten tavoitteiden vuodelle 2026 tulisi olla selkeämmin muotoiltuja tavoitteita. Tavoitteiden mittaamiselle tulisi määrittää keinoja, jotta arviointikertomuksessa voidaan todentaa, millä tavalla tavoite on saavutettu. Liikennemerkkimalli on vain yksi tapa ilmaista tavoitteen täyttyminen. Muitakin tapoja, esim. laadullista arviointia, voisi olla mukana.

Turussa 21.5.2025

Perttu Laaksonen
puheenjohtaja

Terhi Hollsten
jäsen

Tarkastuslautakunta odottaa myös vuoden 2025 toimintakertomuksessa selkeämpää ilmaisutapaa, miten tavoitteisiin pääsyä on todennettu ja mitattu.

Tarkastuslautakunta on toiminut kuluneen vuoden 2024 aikana Kuntalain 121 §:n ja hyväksymänsä tarkastussuunnitelman mukaisesti ja koonnut arviointikertomuksen käytettävissään olevista dokumenteista. Tarkastuslautakunta toteaa, että maakuntavaltuuston vuoden 2024 talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet hyvin.

Tarkastuslautakunta kiittää Varsinais-Suomen liiton henkilökuntaa hyvästä valmistelusta sekä sitoutuneesta ja ammattitaitoisesta työstä. Tarkastuslautakunta kiittää myös toimielimissä olevia, luottamushenkilöitä ja sidosryhmien edustajia Varsinais-Suomen asukkaiden ja elinkeinoelämän parhaaksi tehdystä työstä.

Sari Murto
varapuheenjohtaja

Johan Stenbäck
jäsen

